

SA NAIINIP AT IBA PANG NILAY SA GITNA NG KUWARANTINA

Joselito D. de los Reyes

Kumusta ka?

Salamat at sinimulan mo itong basahin. Chances are, naiinip ka kaya ka nagdudutdot ng smartphone o tablet, o nag-ii-scroll ng mouse pababa-pataas nang wala namang partikular na hinahanap. Kung ano lang ang makakapukaw ng interes. Tapos nag-refresh ka ng social media sa pag-aakalang hahainan ka ng bago ng newsfeed mo. But same old same old, ano?

Naghahanap ka ng kakaiba, ng bagong balita. Minsan nga kahahanap natin ng kakaiba o maganda, gandang hahagod—huwag nang pag-usapan kung magpapalalim—sa kung ano ang pinaniniwalaan natin, mga bias natin, kahahanap natin napapadapa tayo sa peke, sa fake news. Huwag kang mag-alala. Prone din ako. Sa pagkainip at sa pekeng balita. Pero kapag natunugan kong peke, at malakas ang kutob ko dito, hindi ko na ishene-share. Puwede ring umiiwas ka na sa nakapanlulumo pero totoong balita. Sa lagim ng statistics ng COVID-19. Tapos kaba-browse, you came across this. Baka may isang ligaw na kaluluwang nag-share buhat sa online portal ng journal. Nasapul ka ng pamagat dahil, totoo naman, naiinip ka na.

Tinapatan mo na ba ang pagkainip na nakikita mo sa newsfeed? Iyong dahil sa pagkainip, pinaghiwa-hiwalay ang kape sa asukal sa creamer sa pakete ng 3-in-1? Binilang ang butas ng biskuwit? O nagsulat na ng 1,001 ways to cook canned sardines? Nag-commit na magiging plantita/o o plantitx hanggang masawata ang pandemya o magbitiw ang mataas na pinunong dapat magbitiw na noon pa nagsasabing magbitiw daw. Whichever comes first.

Nauubusan ka na ba ng panonoorin kaya nag-status ka ng “Comment naman kayo ng suggestion kung anong K-drama o anime ang panonoorin ko? Bored na me.” Ano man iyan, sa kabila ng pagkaburyong, magandang palatandaan pa rin ang paghahanap ng diversion sa kawalan o limitado nating mobilidad ngayon.

Miss mo na rin siguro ang de-aircondition na mall lalo ngayong napakainit at napakaligalig ng panahon? Miss mo na rin siguro ang magpalakad-lakad, makipagsiksikan sa rush hour nang walang inaalalang social distancing? Kahit pala nakakainis, nakaka-miss din. Lalo ka tuloy naiinip.

Ako man ay naiinip. Minsan. Natitigilan ako sa mga ginagawang para nang ritwal, maghugas halimbawa ng pinggan. Parang may nagpupumiglas na muscle memory na naghahanap sa dati nitong ikinikilos. Maglakad nang malayo mula apartment sa Sampaloc, Maynila hanggang sa trabaho ko sa matandang unibersidad. Lumabas at makipagkumustahan sa mga kaibigan habang tumutungga ng pawis na pawis na bote ng serbesa.

Pero hindi gaya ng mga kondenadong manatili lagi sa loob ng bahay, barong-barong man o mansiyon, nakakalabas ako. Bumibili ako ng pagkain. Namamalengke. Naggo-grocery. Para lang magmadaling umuwi pagkatapos. Kailangan kong maging ligtas sa paglabas. Apat na tao ang umaasang dapat akong manatiling ligtas para manatili din silang ligtas: dalawang batang anak, asawa, biyenang.

Noong mga unang araw ng quarantine na ito, abot-abot ang panalangin kong matatapos ito agad. Habang tumatagal, ipinagdarasal ko na lang na kayanin ko ang paparating na new normal. Bagong pangkaraniwan. Nagdarasal din akong huwag mainip. O huwag mamili sa pagitan ng inip at pangamba. Two-hit combo itong tumatama sa akin sa loob ng kuwarantina.

Hindi tayo dapat mainip kaya humahanap tayo ng dibersyon para doon mapako ang ating atensiyon. Mabuti nga't marami na ngayon, basta't may internet, kahit mabagal, at may supply ng kuryente kahit mahal. Charge-to-sawa ang mga gadget. Manood ng telebisyon hanggang, kung paniniwalaan ko ang yumao kong nanay, lumuwa ang mata ko o umapoy ang aparato. May libro akong binabasa. Sumusulat ng kung ano-ano na iyong binabasa (salamat at nakarating ka sa bahaging ito). Nakikipaglaro sa mga anak ko kahit ayaw na nilang makipaglaro sa akin kaya nauwi sa asaran, at minsan iyakan, ang laro. Sa kabila nito, nakakasingit pa rin ang inip. Makulit. Paulit-ulit. Parang alaala ng masakit na pag-ibig. Hindi, OA ang analogy ko. But you do get my point sa persistence ng inip.

Alam mo bang may mga scientist na nag-abala para lang bigyan ng tiyak na kahulugan ang inip? Kailangan pa nilang mag-research at malathala sa isang pinagpipitaganang journal para lamang bigyan ng katuturan ang halos araw-araw na nating dinaranas? Nalaman ko ito nang saliksikin ko mismo (dumutdot lang talaga sa laptop ang ginawa ko, he he) ang inaakala kong malalim na kahulugan at dahilan ng inip na ito.

Ang pagkainip daw o boredom (o ang colloquial na “buryong,” loanword natin buhat sa salitang “boring” as in buryong na buryong o inip na inip) ay ang “aversive experience of wanting, but being unable, to engage in satisfying activity.”¹ Ito raw ang estado natin ayon sa research. Paghahangad ng makabuluhang gagawin, pero walang magawa o hindi pinahihintulutan ng pagkakataong gawin. Hindi ba't ganitong-ganito ang karamihan sa atin ngayon?

Ayon pa rin sa pag-aaral na isinagawa ng mga Canadian na propesor at sikologo—na tiyak akong hindi boredom ang nagtulak para manaliksik—nabuburyong daw tayo kapag nahihirapang tumutok sa mumunting saloobin natin o sa mumunting stimuli para

1 John D. Eastwood et al., “The Unengaged Mind: Defining Boredom in Terms of Attention,” National Library of Medicine, huling minodify Setyembre 7, 2012, in-access Mayo 11, 2020, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/26168505>

tayo ay kumilos. Naiinip din daw tayo kapag hindi tayo binibigyan ng pagkakataong gumawa ng mas kapaki-pakinabang na gawain.²

Kailan ka ba huling nainip bago pa ang quarantine? Ako, kapag naghihintay sa kung ano man o sino man. Kapag kailangang maghintay at wala akong kapangyarihang gumawa ng ibang mas kapaki-pakinabang. Lalo't wala o mahina ang signal ng data. Oo, walang mapaglibangan. Kaya nga mas mabuti ngayon. May koneksiyon ka sa internet, at dahil sa pagkainip, nagbasa, at nakarating na dito. Aakalain mo ba?

“At the heart of it is our desire to engage with the world or some other mental activity, and that takes attention,” pahayag ni Mark Fenske, isang propesor ng sikolohiya sa University of Guelph sa Canada. Kung hindi raw matutugunan ang engagement o mental activity na ito, “—that seems to be what leads to frustration and the aversive state we call ‘boredom.’”

Huwag mabahala. Sa iyong pagkainip, ayon naman sa ibang pananaliksik tulad ng sa University of Central Lancashire na may pamagat na “Does Being Bored Make Us More Creative?”³ mas nagiging malikhain ka raw. Naks. Kaya nga nakalikha ka ng 1,001 recipes ng karne norte, di ba? Kaya kung nagiging monotono at nakaiinip na ang gawain mo sa pag-aaral man o sa trabaho, humahanap ka ng kakaibang hamon sa kakayahan mo, di ba?

Kaya nga dapat daw nating tingnan ang pagkainip hindi bilang isang negatibong estado ng ating pag-iral: “Until recently, boredom has been viewed as a negative emotion with only negative outcomes, but the current study adds weight to the evidence that suggests that boredom can sometimes be a force for good.”

2 University of Guelph, “Bored? Researchers Shed Light on Why,” EurekaAlert!, huling minodify Setyembre 28, 2012, in-access Mayo 11, 2020, https://www.eurekaalert.org/pub_releases/2012-09/uog-brs092812.php

3 Sandi Mann at Rebekah Cadman, “Does Being Bored Make Us More Creative?,” Taylor & Francis Online, huling minodify Mayo 8, 2014, , in-access Mayo 11, 2020, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10400419.2014.901073>

Kaya sa iyong naiinip, huwag ka nang ma-guilty. Kailangan nating paminsan-minsang mainip lalo't hindi natin mapanghawakan ang sitwasyon. Gaya ngayon. Kunsabagay, hindi ka nainip dahil nagawa mo ngang gapiin sa sandaling ito dahil, hello, nakarating ka na dito. Kahit papaano, nagawa mong pakinabangan ang inip para makarating dito at magamit ang natamong katwiran—at sana ay karunungan—para ma-justify ang paminsan-minsan mong pagkaburyong sa buhay na sana ay naitatawid mo patungo sa hayop na itong kung tawagin ay productivity.

Itong Hayop Na Productivity

Dahil wala akong bagahe ng pang-araw-araw na suliranin sa karaniwang trabaho ko noong pre-COVID-19, ngayong panahon sana masarap maging productive. If you know what I mean.

Nasa loob lang kasi ako ng aking bahay dito sa lalawigan, on a semi-lockdown. May internet connectivity kahit aandap-andap, may maayos na daloy ng kuryente at, dahil nasa Lucban, malamig na tubig. May malapit na tindahan ng sariwang gulay at iba pang makakain dahil narito lang din malapit sa amin ang kabukiran at ang mga local delicacy producers na nagpasikat sa Lucban: makasalanang sarap ng longganisa at broas halimbawa.

Kasama ko ang aking pamilya na hindi rin lumalabas ng bahay. Mahigpit ang tagubilin ko dahil ako ang head of the family (though God knows asawa ko talaga ito) by virtue of sa akin nakapangalan ang inkjet-printed number coded quarantine pass na bigay ni kapitan. Ginagamit ko naman isa o dalawang beses isang linggo ang quarantine pass na ito para bumili sa bayan ng pangangailangang wala sa tindahan ng gulay na malapit sa amin.

Narito sa bahay ang karamihan sa aking mga libro kaya nasa akin ang lahat ng pagkakataon para magbasa. Narito, ginagamit ko ngayon, ang aking hindi pa bayad na laptop sa pagta-type. Salamat na lang at may isang buwang reprieve sa mga utang sa credit card.

Narito ako. Ligtas. May oras. Magaan ang buhay kung hindi rin lang makababalita sa nangyayaring trahedyang COVID-19 kapag nagbubukas ng internet at telebisyon. Kasama na rin sa trahedyang mga ancillary tragedies tulad ng marahas na pagdakip sa mga walang makain at pabago-bagong statement hinggil sa pagpapatupad ng kapangyarihan sa likod ng maparikalang Bayanihan Heal as One Act o BaHO Act.

Nasa akin lahat ang pagkakataon para maging produktibo. Nagagawa ko naman, palagay ko. Nakagagawa ako ng video para sa aking mga mag-aaral sa kolehiyo at para sa ilang mga kaibigang itinuturing akong propesor sa social media; nababasa ko kahit papaano ang mga isinuniteng papel ng aking estudyante; nakakapag-check, nakakapagbigay ng feedback. Sinisikap kong magbasa ng mga gusto kong basahing libro na pinagbibili ko noon pa. At, kahit pa hindi ko ito dapat i-announce by virtue of Mateo 6:3, nakakapagpaabot ng mumunting tulong kung kanino man iyon.

Kahit nasa loob ng bahay, sa tulong ng YouTube, nakakapag-ehersisyo ako. Nakakapagpapawis bilang paghahanda sa mga pagkakataong mamimili ako ng mahahalagang kailangan sa bayan. Lakad lang kasi, tatlong kilometro, at ang kalahati ng ruta ay paahon. Bawal ang pampasaherong sasakyan. At wala akong sariling sasakyan. Humanda si Daniel Matsunaga sa aking quarantine-sculpted body lalo ang aking quarantine abs pagkatapos ng lahat ng ito.

Parang produktibo na ako sa lagay na iyan. Mistulang may nagagawa, may natatapos at may inaambisyong masimulang proyekto. Pero kahit gaano ko tangkaing maging focused sa pagiging produktibo, hindi ko maialis ang hindi matatawarang stress at anxiety dahil sa pangamba ng pagkalat ng salot na COVID-19.

Lahat kaming nasa tamang edad, kasama na ang isang senior citizen sa bahay, ay umiinom ng maintenance drugs,

as in maraming tabletas. Ang sa akin, dahil far from a healthy lifestyle. Madali kaming naging kondenadong uminom ng mga gamot na hindi ko pa alam kung hanggang kailan. May mga bata rin sa bahay na vulnerable din. Kaya naman lubos ang pag-iingat ko bilang pinuno ng kabahayan sa tuwing lalabas ng bahay para bumili ng pangangailangan. Kaunting kati ng lalamunan, kaunting ahem, rumaragasa na ang pangamba, umuukilkil na ang tanong na umaapaw sa paranoia: “Saan o kanino ako nahawa?”

Idagdag pa ang kabalisahang nakukuha sa kawalang kasiguraduhan ng hinaharap, mga tanong na hindi masasagot gaya halimbawa ng kung hanggang kailan ba ito? Kung lalala at lalawak pa ba ang salot? Kung may babalikan pa ba akong trabaho pagkatapos? (Note: habang nirerebisa ko ito matapos ang apat na buwan, from zero mayroon nang 37 COVID-19 positive cases ang bayan, karamihan ay seafarers na nagpa-swab test bago umalis, karamihan din ay senior citizens. Sa dami ng kaso at napabalitang breach of protocol, wala akong nabalitaang kinasuhan. Isa pang balita, may trabaho pa ako sa UST.)

Dahil bawat paghahangad na matapos agad habang naka-quarantine ay pagtanggap na magiging normal uli ang lahat sa hinaharap. Babalik sa dati. Babalik ako sa marumi, maingay, nakasusulasok na lungsod na, nakaiinis isipin, nami-miss ko ngayon. Nami-miss ko ang daily grind ng aking trabaho bilang akademiko. Kung dati’y inip na inip ako sa mga meeting, pasang-krus ang tingin sa panibagong committee head at membership, ngayon, hinahanap ko ang normalidad, ang pang-araw-araw na stress na alam kong kaya kong solusyonan. Alam ko kung kailan matatapos. Kung mapapagod sa maghapon, ang daling pawiin ng malamig na beer ang agam-agam. Pero hindi ngayon. O ang mas nakakatakot, hindi na ngayon mangyayari ang noon.

Walang masama sa paghahangad maging productive ngayon, lalo’t marami naman talagang pupuwedeng gawin. Pero ang mas

kritikal na tanong ay kung normal din bang hindi maging productive? Ibig sabihin, normal bang magmukmok ka at mangamba na bawat simulan mong gawin ay hindi mo matapos? Hindi ka makapag-focus dahil sa mangyayaring kakaiba sa hinaharap? Maghanda sa panganib, at siguro, magkaroon ng healthy dose ng paranoia?

Lahat ng agam-agam na iyan ayon kay Aisha S. Ahmad, propesor ng political science sa University of Toronto na nagpapakadalubhasa sa war and conflict, ay balidong pasanin. Normal sa isang hindi normal na pagkakataon, gaya ngayon.

Ayon kay Ahmad, may tatlong estado raw na pagdaraan muna ang sinumang nakararamdam ng panganib at pangambang dulot ng COVID-19 para masabing napagwagihan na ang agam-agam. Una ang pagbibigay ng prayoridad sa kaligtasan.

Ikalawa ang mental shift kung kailan makakapag-adjust at matatanggap ng isip mo ang kapanatagan kahit pa rumaragasa ang panganib o crisis condition. At ikatlo at huli: ang pagyakap (no pun intended sa social distancing) sa bagong normalidad na ibibigay ng pagkakataon.

Kapag nakarating na sa ikatlong estado, sinabi pa ni Ahmad na “Things will start to feel more natural. The work will also make more sense, and you will be more comfortable about changing or undoing what is already in motion. New ideas will emerge that would not have come to mind had you stayed in denial. Continue to embrace your mental shift.”⁴

Lahat ng agam-agam hinggil sa kawalang kasiguruhan at mga pangamba sa kaligtasan ay hadlang upang masabi ko talagang produktibo ako. Dahil sa bawat gagawin ko, may bahagi ng isip kong nagsasabi na unahin ko muna ang kaligtasan ng aking pamilya. Na

4 Aisha S. Ahmad, “Why You Should Ignore All That Coronavirus-Inspired Productivity Pressure,” *The Chronicle of Higher Education*, huling minodify Marso 26, 2020, in-access Mayo 11, 2020, <https://www.chronicle.com/article/Why-You-Should-Ignore-All-That/248366?fbclid=IwAR1Us1npC9HJ7azF69eV9QglVEwiOkz6LG3cdTD0LQMqkLosRptkkeDavRs>

nanganganib ang aking pamayanan. Malinaw, nasa unang estado pa lang ako.

Mahirap maging panatag at magkaroon ng kompiyansa ngayong panahong ito. Tama lang palang mag-alala. Dahil kung susuriin naman kasi natin ang nasa ubod ng salitang “produktibo” lalabas sa atin ang mas magandang kahulugan nito.

Mula sa salitang Latin na *pro* at *ducere* nagmula ang produce na pinanggalingan naman ng “productive” o produktibo. Malinaw sa atin ang pangkaraniwang kahulugan ng pag-produce bilang paglikha, o itong usapin ng productivity habang naka-quarantine. Kaya nga gusto kong maraming matapos, maraming malikha habang kondonado sa loob ng bahay.

Pero ang pinagsamang “pro” at “ducere” ay nangangahulugan ng pangunguna (*ducere*) sa pagsulong (*pro*).

Sa simula ng salita, walang pagbanggit sa maaaring likhaing kapaki-pakinabang, walang product. Sa simula ng salita, sa primal nitong kahulugan, ang maging produktibo ay magpatuloy lamang. Gaya ng pagnanais ng lahat na magpatuloy mabuhay hanggang matapos ang pagsubok na ito.

Kaya kung palagay mo, wala kang nagawang kapaki-pakinabang habang nasa quarantine dahil sa agam-agam at pangamba, huwag panghinaan, ayos lang 'yan. Dahil ang magpatuloy sa pagsulong hanggang matawid mo nang buhay ang pagsubok na ito ay malinaw nang palatandaan para masabing ikaw ay naging produktibo.

Ilang buwan na tayong ganito. Nakakatakot isipin pero parang nasasanay na ako, parang natatanggap ko nang wala na akong karaniwang pakikipagkumustahang babalikan. Wala na ang dating nakasanayan.

Baka tuluyan nang mawala ang mainit na yakap sa isang kaibigang hindi nakita nang matagal. Hindi na uubra ang umiikot na tagay; unhygienic na rin marahil ang metaphorical na kadaupang-palad

at kabungguang-balikat. Mahirap nang manawagan ng pagkakapit-bisig at balikatan dahil, alam mo na, social at physical distancing kahit sa antas ng talinghaga. O malalaos kahit na nga siguro ang makipag-high-five o makipagkamay sa kapwa. Mauuso na across ages ang flying kiss. Mabuti na lang sinagot na ako ng nililigawan ko at nakapag-holding hands pa kami noong ligtas pa at alipin pa ng kilig; mabuti na lang pinakasalan na niya ako (nang walang pagsisisi?) at nagkaroon na ng dalawang anak bago pa ito mangyari. Gayunman, hindi ito garantiya para hindi mangamba.

Lalo ngang dapat akong mangamba dahil ako ang pinakamalakas ang pangangatawan sa aming bahay kaya sa akin nakapangalan ang quarantine pass na ginagamit ko tuwing pupunta sa sentro ng bayan dito sa lalawigan ng Quezon. Ito ay sa kabila ng katotohanang dalawa ang maintenance medicine na araw-araw kong iniinom sanhi ng pinabayaang kalusugan noong kabataan ko. Puwera pa ang gamot para sa recurring allergy ko. Hindi pa kasi ako nagsisi noon. Bakit ba kasi laging nasa huli? Hindi ko sana pinabayaan ang aking sarili. Hindi sana ako naging mabisyong hindi mapakali hangga't lumalabas ng bahay noon.

Labas ng Bahay

Gaya ng marami sa atin ngayon, hindi rin lumalabas ng bahay ang pamilya ko. Maliban na lamang noong Mahal na Araw kung kailan naospital at naoperahan ang aking asawa sa labas ng aming bayan. Dati nang mahirap maospital, pero mas mahirap ngayon lalo't lumalatay ang salot kahit kanino, kahit saan, lalo sa mga ospital. Idagdag pa ang napakaraming dapat daanang checkpoint kasama na ang pagpapaliwanag kung bakit kailangan naming lumabas ng bayan at magpa-confine. Nagpagawa ako ng clearance sa ospital—may bayad, singkuwenta!—para lamang masundo kami ng isang nagmalasakit na kapitbahay (Shoutout sa pamilya Baldovino!

Salamat po!) nang ma-clear ng obstetrician-gynecologist para kami makauwi ng aking asawa.

Gusto ko lang linawin, walang kinalaman sa COVID-19 ang naging sakit ng aking esposa, gayunman, itrinato namin ang aming sarili na baka carrier na ng sakit kaya matapos ang pagkaospital, nag-quarantine kami sa bahay para hindi mahawa ng kung anumang dala naming virus at mikrobyo ang aming mga anak. Nagkaroon ng quarantine area within a quarantine area. Pero kailangan ko ngang lumabas dahil sa akin nakapangalan ang quarantine pass na inisyu ng kapitan ng aming barangay.

Dinadaluyong ako ng alalahanin habang nasa ospital at nagbabantay sa maysakit na maybahay. Iniisip kung sapat ba ang pagkaing naiwan namin sa bahay para sa aking dalawang batang anak at sa senior citizen na biyenang, para sa kung ilang araw. Paano kung may isa sa kanilang hindi naging mabuti ang pakiramdam? Paano na ang gamutan? May ipambabayad pa ba kami kung maospital? Sa mga sandaling iyon, hiniling ko sa Diyos na sana ibalik na lang ako sa nakasanayan. Bumalik ako sa karaniwang buhay.

Pero, tanong ko pa rin sa sarili habang nasa ospital, ano ba ang nakasanayan at karaniwang buhay ang babalikan ko?

Bukod sa Mahal na Araw, sarado ang mga establisimyento dahil sa enhanced community quarantine (ECQ) sa bayan kung saan naroroon ang ospital. Sa isang nagpakabayaning convenience store, mga isang kilometro ang layo sa ospital, ako bumibili ng makakain at iba pang pangangailangang pang-higiene. Sa isip ko, gusto ko na lang bumalik sa karaniwang araw. Oo, kahit na naka-ECQ kami sa bahay. Iyon na ang tinatanggap kong babalikang karaniwan. Hindi na ang pre-COVID-19 na karaniwan.

Sa loob ng mahigit isang buwan buhat nang maging kondenado akong hindi muna pumasok sa trabaho, ito nang naka-schedule na bawat kilos sa tuwing labas para mamili sa bayan ang itinuturing

kong pangkaraniwan. Ito na ang aking nakasanayan. Kaya pag-uwi mula sa ospital noong Pasko ng Pagkabuhay, parang kay gaan-gaan na ang mamili, kay sayang pumila sa palengke. Buo na ang diskarte na noong unang mga araw ng ECQ, parang parusang puwersahang ipinataw.

Namumuhay akong mag-isa nang matagal na panahon. Kahit pa nang magkapamilya, sa Maynila naman ako nagtatrabaho samantalang narito sa Quezon Province ang aking pamilya. Halos sarili ko lang ang aking kargo.

Kaya nang mag-ECQ, hindi na bago sa akin ang mamalengke. Ang bago lang sa akin ay ang minute difference ng mga produktong pambabaeng dapat kong bilhin para sa aking pamilya. Oo, bawat pagpunta sa bayan ay kasabay ng bagong kaalaman gaya ng pagkakaiba-iba ng with wings, non-wing, long, maxi, dry, thin, ultra thin, cottony, at overnight na akala ko noon ay pare-pareho lang dahil, di ba, pare-pareho lang ang tatak? Sa sabong panlaba at pambanlaw na kemikal, dapat maging pamilyar ako sa amoy at tatak at flavor. Sa mantika, may galing sa coco at palm. Tumibay din ang paniniwala kong sinungaling ang maraming patalastas na nagsasabing kaya nilang lipulin ang sebo sa plato sa kaunting patak. Mga ganyan.

Kaya, nakatatawa man, hindi ako gaanong apektado ng mga viral social media posts ng mga mister na nagsesentimyento o mga mister na kung dati'y kumpiyansa ngayon naman ay binabagabag na ng pagdududa sa pagbili ng produktong papasa sa mapanuring panlasa ng kani-kanilang kapareha. Totoo, masasayang anekdota ang dulot sa atin ng obligasyong lumabas ng bahay sa kabila ng ECQ lalo na ang mga taong nasanay sa pag-aaruga ng tunay na emperador ng bawat kabahayan. Masaya paminsan-minsan ang malinaw namang middle-class privilege na makapili pa ng kakainin, maging pihikan o mag-demand sa brand na nakasanayan. Dahil totoo rin namang

marami sa ating mga kababayan ang walang ganitong pribilehiyo noon. Lalo pa ngayon.

Isa pang pribilehiyo ko ngayon ay ang maging bahagi ng isang small-town community effort para maging magaan ang pakikipagkalakalan ng kung ano-anong produkto, ang Lucban Online Tindahan , isang predominantly online gustatory adventure dahil sa samot-saring iniaalok na tsibog. Dahil bukod sa tanyag na Pahiyas dito sa inari ko nang bayan, sikat din ang Lucban dahil sa masasarap na pagkain.

Pero bagama't karamihan nga ay pagkain, maaaring makakita ng ilang non-food products. Una kong salang noong isang araw, maghanap ng sapatos dahil naiwan ko sa Maynila ang sapatos kong panlakad at pang-light workout. Mensahe ko: "Looking for training/running shoes. Size 9.5 or 43 (European size). Kahit segunda mano basta hindi gula-gulanit at wala pang radical repairs. Lucban area lang para madali ang transaksyon. PM me the photo and price. Any decent brand will do. Salamat. Kailangan ko lang ng panlakad at pang-light cardio workout."

Wala pang isang oras, may nag-PM (private message) na sa akin, iniaalok sa murang halaga ang kaniyang kasukat kong cross-trainer ng isang tanyag na brand ng sapatos na hindi nagamit dahil maliit ang sukat. Mutually beneficial na maging pera ang ibinigay sa kaniyang sapatos na magagamit ko naman sa twice-a-week three-kilometer walkathon patungo at pabalik mula sa bayan kapag mamamalengke o bibili ng gamot. Tapos ang transaksyon kinabukasan sa meet-up na naganap. Pati ang asawa kong nagpapagaling ay nalilibang ngayon kao-order ng pagkain sa online forum na bukod sa mistulang shopping mall, avenue na rin ng pakikipagkumustahan at tsismisan minsan ng bayan.

Talk about closed-community ties at inciting robust local economy, hindi nakapagtata kang sa mga darating na araw, hangga't

wala pang nababanaagang linaw kung saan patungo itong ECQ dulot ng virus, at—huwag naman sana!—maubos na ang panggastos dahil sa kawalan ng trabaho, magiging job-placement site na rin ang online tindahang alam kong marami rin sa iba-ibang bayang umaasa ngayon sa small-scale at mabilisang kalakalan over social media.

Sa totoo lang, kung aabot sa ganoong sitwasyon, pupuwede uli akong kumayod sa panaderya gaya ng trabaho ko noong ako ay nasa elementarya. O kaya, handa uli akong magpa-interview para sa papasuking bagong trabaho. Ma'am/Sir, hindi po ako maselan, handa po akong muling magsanay at matuto. Dahil hindi dapat ako masanay sa nagiging karaniwan nang pangamba lalo't ako ang inaasahan ng aking pamilya.

Ma'am/Sir, PM is the key.